

Međunarodni računovodstveni standard 26

Računovodstvo i izvještavanje o penzijskim planovima

Djelokrug

1. **Ovaj Standard se primjenjuje u finansijskim izvještajima penzijskih planova ondje gdje se takvi finansijski izvještaji sastavljaju.**
2. Penzijski planovi se ponekad javljaju pod raznim drugim nazivima, kao što su “penzijski sistemi”, “šeme isplata penzija” ili “planovi penzijskih primanja”. Ovaj Standard posmatra penzijski plan kao izvještajni subjekt koji je odvojen od poslodavaca učesnika u planu. Svi ostali Standardi se primjenjuju na finansijske izvještaje penzijskih planova u obimu u kojem nisu zamijenjeni ovim Standardom.
3. Ovaj Standard se bavi računovodstvom i izvještavanjem plana za sve učesnike kao grupu. On se ne bavi izvještajima za pojedinačne učesnike o njihovim pravima na penzije.
4. MRS 19 – *Primanja zaposlenih*, bavi se utvrđivanjem troška penzija u finansijskim izvještajima poslodavaca koji imaju planove. Stoga ovaj Standard dopunjuje MRS 19.
5. Penzijski planovi mogu biti planovi definiranih doprinosa ili planovi definiranih primanja. Mnogi zahtijevaju osnivanje posebnih fondova koji mogu, ali ne moraju, imati poseban pravni identitet i mogu, ali ne moraju, imati povjerenike (opunomoćenike), u koje se doprinosi uplaćuju, i iz kojih se penzije isplaćuju. Ovaj Standard se primjenjuje bez obzira na to je li takav fond osnovan i bez obzira na to postoje li povjerenici.
6. Za penzijske planove čija imovina je uložena u osiguravajuća društva važe isti računovodstveni i finansijski zahtjevi koji važe i za aranžirane privatnog ulaganja. U skladu s tim, oni spadaju u djelokrug ovog Standarda, osim u slučaju da ugovor s osiguravajućim društvom glasi na ime određenog učesnika ili grupe učesnika, a isplata penzija je isključiva obaveza osiguravajućeg društva.
7. Ovaj Standard se ne bavi ostalim oblicima primanja zaposlenih, kao što su otpremnine, aranžirani odgođeni naknada, naknade za dopust po osnovu dugogodišnjeg radnog staža, posebni planovi za prijevremeno penzionisanje ili zbrinjavanje tehnološkog viška, planovi zdravstvene i socijalne zaštite ili planovi za isplatu bonusa. Aranžirani tipa državnog socijalnog osiguranja također ne spadaju u djelokrug ovog Standarda.

Definicije

8. **Sljedeći izrazi se u ovom Standardu koriste u navedenom značenju:**
***Penzijski planovi* su programi kojim subjekt svojim zaposlenicima obezbjeđuje primanja u trenutku ili nakon prestanka radnog staža (ili u obliku godišnjeg prihoda ili kao paušalni iznos) kada se takva primanja, ili doprinosi za njih, mogu utvrditi ili procijeniti prije penzionisanja na osnovu odredbi nekog dokumenta ili prakse subjekta.**

Planovi definiranih doprinosa su penzijski planovi po kojim se iznosi za isplatu penzija utvrđuju prema doprinosima uplaćenim u fond, skupa sa prihodima od ulaganja fonda.

Planovi definiranih primanja su penzijski planovi po kojima se iznosi za isplatu penzija utvrđuju pomoću formule koja se obično zasniva na zaradi zaposlenika i/ili godinama radnog staža.

Osiguranje sredstava je prenos imovine nekom subjektu (fodu) koji je odvojen od subjekta poslodavca u cilju ispunjenja budućih obaveza isplate penzija.

U svrhu ovog Standarda, koriste se i sljedeći izrazi:

Učesnici su članovi penzijskog plana i drugi koji imaju pravo na primanja prema tom planu.

Neto imovina raspoloživa za primanja je imovina plana umanjena za obaveze, osim onih koje predstavljaju aktuarsku sadašnju vrijednost obećanih penzijskih primanja.

Aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja je sadašnja vrijednost očekivanih isplata po penzijskom planu sadašnjim i bivšim zaposlenicima, na osnovu već ostvarenog radnog staža.

Stečena primanja su ona primanja, na koja prava, po uslovima penzijskog plana, nisu uslovljena neprekidnim zaposlenjem.

9. Neki penzijski planovi imaju sponzore koji nisu poslodavci – ovaj Standard se primjenjuje i na finansijske izvještaje takvih planova.
10. Većina penzijskih planova se zasniva na formalnim sporazumima. Neki planovi su neformalni, ali su stekli određeni stepen obaveznosti, kao rezultat uspostavljenih praksi poslodavca. Iako se nekim planovima poslodavcima dopušta da ograniče svoje obaveze u okviru tih planova, poslodavcu je obično teško otkazati plan ako zaposlenike želi zadržati. Za neformalne planove se primjenjuje ista osnova računovodstva i izvještavanja kao i za formalne planove.
11. Mnogi penzioni planovi predviđaju osnivanje posebnih fondova u koje se uplaćuju doprinosi i iz kojih se isplaćuju penzije. Takvim fondovima mogu upravljati strane koje u upravljanju imovinom fonda djeluju nezavisno. U nekim zemljama se ove strane nazivaju povjerenici (opunomoćenicima). U ovom Standardu se pojam “povjerenik” koristi da opiše takve strane, bez obzira na to je li fond osnovan.
12. Penzijski planovi se obično opisuju ili kao planovi definiranih doprinosa ili kao planovi definiranih primanja, pri čemu svaki od njih ima svoje posebne karakteristike. Ponekad postoje planovi koji sadrže karakteristike i jednih i drugih. Takvi hibridni planovi, za potrebe ovog Standarda, smatraju se planovima definiranih primanja.

Planovi definiranih doprinosa

13. **Finansijski izvještaji plana definiranih doprinosa trebaju sadržavati izvještaj o neto imovini raspoloživoj za primanja i opis politike osiguranja sredstava.**

14. Prema planu definiranih doprinosa, iznos buduće penzije učesnika određuje se na osnovu doprinosa koje je uplatio poslodavac, ili učesnik, ili obojica, kao i poslovne efikasnosti i zarade fonda od ulaganja. Poslodavac svoju obavezu obično izvršava uplatom doprinosa u fond. Savjeti aktuara obično nisu potrebni, iako se takvi savjeti ponekad koriste za procjenu budućih primanja koja se mogu ostvariti na osnovu sadašnjih doprinosa i promjenjivih nivoa budućih doprinosa i zarada od ulaganja.
15. Učesnici su zainteresirani za aktivnosti plana zato što one direktno utječu na nivo njihovih budućih primanja. Učesnici žele znati jesu li doprinosi uplaćeni i je li provedena odgovarajuća kontrola da bi se zaštitila prava korisnika. Poslodavac je zainteresiran za efikasno i fer funkcioniranje plana.
16. Cilj izvještavanja putem plana definiranih doprinosa je da se periodično pruže informacije o samom planu i o rezultatima njegovih ulaganja. Taj cilj se obično postiže izradom finansijskih izvještaja koji sadrže sljedeće:
 - (a) opis značajnih aktivnosti za period i efekte svih promjena vezanih za plan, kao i njegovo članstvo, uslove i odredbe,
 - (b) izvještaje o transakcijama i rezultatima ulaganja za period i finansijskom položaju plana na kraju perioda, i
 - (c) opis politika ulaganja.

Planovi definiranih primanja

17. **Finansijski izvještaji plana definiranih primanja trebaju sadržavati ili:**
 - (a) **izvještaj koji prikazuje:**
 - (i) **neto imovinu raspoloživu za primanja,**
 - (ii) **aktuarsku sadašnju vrijednost obećanih penzija, pri čemu je potrebno napraviti razliku između stečenih i nestečenih primanja, i**
 - (iii) **nastali višak ili manjak; ili**
 - (b) **izvještaj o neto imovini raspoloživoj za primanja koji sadrži ili:**
 - (i) **bilješku u kojoj se objavljuje aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzija, pri čemu je potrebno napraviti razliku između stečenih i nestečenih primanja, ili**
 - (ii) **upućivanje na ovaj podatak u pratećem aktuarskom izvještaju.**

Ako aktuarska procjena nije pripremljena na datum finansijskih izvještaja, kao osnovica se koristi posljednja procjena i objavljuje se datum te procjene.

18. **Za potrebe tačke 17., aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzija treba se zasnivati na penzijama obećanim prema uslovima plana za radni staž ostvaren do tog datuma, pri čemu se koristi ili sadašnji nivo plaća ili projicirani nivo plaća, uz objavljivanje korištene osnovice. Također se**

objavljaju i efekti svih promjena u aktuarskim pretpostavkama koje su imale značajan utjecaj na aktuarsku sadašnju vrijednost obećanih penzija.

19. **U finansijskim izvještajima se također objašnjava i odnos između aktuarske sadašnje vrijednosti obećanih penzija i neto imovine raspoložive za primanja, kao i politika osiguranja sredstava za obećanih penzijskih primanja.**
20. Prema planu definiranih primanja, isplata obećanih penzija zavisi od finansijskog položaja plana i sposobnosti obveznika da uplaćuju buduće doprinose u plan, kao i od rezultata ulaganja i poslovne efikasnosti plana.
21. Za plan definiranih primanja su potrebni periodični savjeti aktuaru da bi se procijenilo finansijsko stanje plana, provjerile pretpostavke i preporučili budući nivoi doprinosa.
22. Cilj izvještavanja plana definiranih primanja je da periodično pruži informacije o finansijskim resursima i aktivnostima plana, koje su korisne za procjenu odnosa između akumuliranih resursa i primanja iz plana tokom vremena. Ovaj cilj se obično postiže obezbjeđenjem finansijskih izvještaja koji sadrže sljedeće:
 - (a) opis značajnih aktivnosti za period i efekte svih promjena vezanih za plan, kao i njegovo članstvo, uslove i odredbe,
 - (b) izvještaje o transakcijama i rezultatima ulaganja za period i finansijskom položaju plana na kraju perioda, i
 - (c) aktuarske informacije ili kao dio izvještaja ili kao zaseban izvještaj, i
 - (d) opis politika ulaganja.

Aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja

23. Sadašnja vrijednost očekivanih isplata prema penzijskom planu može izračunati i o njoj se može izvještavati primjenom tekućih nivoa plaća ili projiciranih nivoa plaća do trenutka penzionisanja učesnika.
24. U razloge za usvajanje pristupa tekućeg iznosa plaće spadaju:
 - (a) aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja, koja predstavlja zbir iznosa koji se u ovom trenutku mogu pripisati svakom učesniku u planu, može se izračunati objektivnije nego vrijednost projiciranih nivoa plaća zato što uključuje manje pretpostavki,
 - (b) povećanja primanja koja se mogu pripisati povećanju nivoa plaća postaju obaveza plana u trenutku povećanja plaće, i
 - (c) iznos aktuarske sadašnje vrijednosti obećanih penzijskih primanja uz primjenu tekućeg nivoa plaća je obično bliže povezan s iznosom koji se isplaćuje u slučaju prestanka ili prekida plana.
25. U razloge za usvajanje pristupa projiciranog iznosa plaće spadaju:
 - (a) finansijske informacije se trebaju pripremati na osnovu principa vremenski neograničenog poslovanja, bez obzira na pretpostavke i procjene koje se moraju izvršiti,

- (b) prema planovima konačnih isplata, primanja se određuju u odnosu na plaće na dan ili blizu datuma penzionisanja; zato je potrebno projicirati plaće, nivoe doprinosa i stope povrata, i
 - (c) neuključenje projekcija plaća, onda kada se većina sredstava za plaćanje osigurava na osnovu projekcija plaća, može rezultirati izvještavanjem o prividnom višku osiguranih sredstava kada u planu nema viška sredstava, ili izvještavanjem o adekvatnom nivou osiguranih sredstava kada u planu nema dovoljno sredstava.
26. Aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja, zasnovana na tekućim plaćama, objavljuje se u finansijskim izvještajima plana da bi se prikazala obaveza za primanja zarađena do datuma finansijskih izvještaja. Aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja, zasnovana na projiciranim plaćama, objavljuje se da bi se prikazao obim potencijalne obaveze na osnovu principa vremenski neograničenog poslovanja koje je, općenito, osnova za obezbjeđenje sredstava planova. Pored objavljivanja aktuarske sadašnje vrijednosti obećanih penzijskih primanja, izvještaj nekad treba sadržavati i dovoljno objašnjenja da bi se jasno ukazalo na kontekst u kojem se aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja treba tumačiti. Takvo objašnjenje može biti u obliku informacija o adekvatnosti planiranog budućeg osiguranja finansijskih sredstava i politici obezbjeđenja sredstava zasnovanoj na projekcijama plaća. To se može uključiti u finansijske izvještaje ili aktuarski izvještaj.

Učestalost aktuarskih procjena

27. U mnogim zemljama, aktuarske procjene se ne provode češće od svake tri godine. Ako aktuarska procjena nije pripremljena na dan finansijskih izvještaja, posljednja procjena se koristi kao osnova, i objavljuje se datum te procjene.

Sadržaj finansijskih izvještaja

28. Za planove definiranih primanja, informacije se prezentiraju u jednom od sljedećih oblika koji odražavaju različite prakse objavljivanja i prezentiranja aktuarskih informacija:
- (a) u finansijske izvještaje se uključuje izvještaj koji prikazuje neto imovinu raspoloživu za penzijska primanja, aktuarsku sadašnju vrijednost obećanih penzijskih primanja, i nastali višak ili manjak. Finansijski izvještaji plana također sadrže izvještaje o promjenama u neto imovini raspoloživoj za penzijska primanja i promjenama u aktuarskoj sadašnjoj vrijednosti obećanih penzijskih primanja. Uz finansijske izvještaje se može priložiti i posebni aktuarski izvještaj kojim se potkrepljuje aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja,
 - (b) finansijski izvještaji koji sadrže izvještaj o neto imovini raspoloživoj za penzijska primanja i izvještaj o promjenama u neto imovini raspoloživoj za penzijska primanja. Aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja se objavljuje u bilješkama uz izvještaje. Uz finansijske izvještaje se može priložiti i aktuarski izvještaj kojim se potkrepljuje aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja, i

- (c) finansijski izvještaji koji uključuju izvještaj o neto imovini raspoloživoj za penzijska primanja i izvještaj o promjenama u neto imovini raspoloživoj za penzijska primanja sa aktuarskom sadašnjom vrijednošću obećanih penzijskih primanja sadržanom u posebnom aktuarskom izvještaju.

U svakom od ovih oblika, uz finansijske izvještaje se može priložiti izvještaj opunomoćenika, koji je po svojoj prirodi izvještaj uprave ili direktora, i izvještaj o ulaganju.

29. Zagovornici oblika opisanih u tačkama 28.(a) i (b) vjeruju da kvantifikacija obećanih penzijskih primanja i ostalih informacija osiguranih tim pristupima pomaže korisnicima da procijene trenutno stanje plana i vjerovatnoću da će se obaveze plana ispuniti. Oni također vjeruju da finansijski izvještaji sami po sebi trebaju biti potpuni, i ne trebaju se oslanjati na prateće izvještaje. Međutim, neki vjeruju da oblik opisan u tački 28.(a) može stvoriti utisak da postoji obaveza, iako aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja, po njihovom mišljenju, nema sva obilježja obaveze.
30. Zagovornici oblika opisanog u tački 28.(c) vjeruju da se aktuarska sadašnja vrijednost obećanih penzijskih primanja ne bi trebala uključiti u izvještaj o neto imovini raspoloživoj za penzijska primanja kao u obliku opisanom u tački 28.(a), niti čak objaviti u bilješkama kao u tački 28.(b), zato što će se direktno uporediti sa imovinom plana, a takvo upoređivanje ne mora biti valjano. Oni tvrde da aktuari ne upoređuju neophodno aktuarsku sadašnju vrijednost obećanih penzijskih primanja sa tržišnim vrijednostima ulaganja već, umjesto toga, mogu procijeniti sadašnju vrijednost novčanih tokova koji se očekuju od ulaganja. Stoga zagovornici ovog oblika vjeruju da takvo upoređivanje vjerovatno neće odražavati aktuarsku sveukupnu procjenu plana i da se ona može pogrešno razumjeti. Također, neki smatraju da bi, bez obzira na to jesu li kvantificirane, informacije o obećanim penzijskim primanjima trebale biti sadržane isključivo u posebnom aktuarskom izvještaju u kojem se mogu dati odgovarajuća objašnjenja.
31. Ovaj Standard prihvata gledišta koja zagovaraju odobravanje objavljivanja informacija vezanih za obećana penzijska primanja u posebnom aktuarskom izvještaju. U njemu se odbacuju argumenti protiv kvantifikacije aktuarske sadašnje vrijednosti obećanih penzijskih primanja. U skladu s tim, oblici opisani u tački 28.(a) i (b) se, po ovom Standardu, smatraju prihvatljivim, kao i oblik opisan u tački 28.(c), pod uslovom da se finansijski izvještaji pozivaju na aktuarski izvještaj koji uključuje aktuarsku sadašnju vrijednost obećanih penzijskih primanja, i da je taj izvještaj uz njih priložen.

Svi planovi

Vrednovanje imovine plana

32. **Ulaganja penzijskog plana treba da se iskazuju po fer vrijednosti. U slučaju utrživih vrijednosnih papira, fer vrijednost je tržišna vrijednost. Kada se drže ulaganja plana kojima nije moguće procijeniti fer vrijednost, treba se objaviti razlog zbog kojih se nije koristila fer vrijednost.**
33. U slučaju utrživih vrijednosnih papira, fer vrijednost je obično tržišna vrijednost zato što se ona smatra najkorisnijom mjerom vrijednosnih papira na datum

izvještavanja kao i uspješnosti ulaganja za dati period. Oni vrijednosni papiri koji imaju fiksnu otkupnu vrijednost i koji su stečeni sa ciljem izmirenja obaveza prema planu, ili njegovih pojedinih dijelova, mogu se iskazivati po iznosima baziranim na njihovoj konačnoj otkupnoj vrijednosti, pod pretpostavkom konstantne stope prinosa do njihovog dospjeća. Kada se drže ulaganja plana kojima nije moguće procijeniti fer vrijednost, kao što je potpuno vlasništvo nad subjektom, objavljuje se razlog zbog kojih se nije koristila fer vrijednost. U mjeri u kojoj se ulaganja iskazuju u iznosima koji nisu tržišna vrijednost ili fer vrijednost, obično se objavljuje i fer vrijednost. Imovina koja se koristi u poslovanju fonda iskazuje se u skladu s primjenjivim Standardima.

Objavljivanje

34. **Finansijski izvještaji penzijskog plana, bez obzira radi li se o planu definiranih primanja ili definiranih doprinosa, trebaju sadržavati i sljedeće informacije:**
- (a) **izvještaj o promjenama neto imovine raspoložive za penzije,**
 - (b) **sažeti pregled značajnih računovodstvenih politika, i**
 - (c) **opis plana i efekat svih promjena plana tokom datog perioda.**
35. Finansijski izvještaji koje izrađuju penzijski planovi, ako je primjenjivo, uključuju sljedeće:
- (a) izvještaj o neto imovini raspoloživoj za primanja, u kojem se objavljuje:
 - (i) prikladno klasificirana imovina na kraju perioda,
 - (ii) osnovica za procjenu imovine,
 - (iii) detalji o svakom pojedinačnom ulaganju koje premašuje 5% neto imovine raspoložive za primanja ili 5% svake klase ili vrste vrijednosnih papira,
 - (iv) detalji svakog ulaganja u poslodavca, i
 - (v) obaveze, osim aktuarske sadašnje vrijednosti obećanih penzijskih primanja;
 - (b) izvještaj o promjenama u neto imovini raspoloživoj za primanja, koji prikazuje sljedeće:
 - (i) doprinose poslodavca,
 - (ii) doprinose zaposlenih,
 - (iii) prihod od ulaganja, kao što su kamate i dividende,
 - (iv) ostale prihode,
 - (v) isplaćena primanja ili primanja koja se trebaju isplatiti (analizirane, na primjer, na penzije, naknade u slučaju smrti i invalidnosti, i paušalne isplate),
 - (vi) administrativne troškove,
 - (vii) ostale troškove,
 - (viii) poreze na dobit,

- (ix) dobitke i gubitke od otuđenja ulaganja i promjene vrijednosti ulaganja, i
 - (x) transfere iz drugih i u druge planove;
- (c) opis politike osiguranja finansijskih sredstava,
- (d) za planove definiranih primanja, aktuarsku sadašnju vrijednost obećanih penzijskih primanja (koja može praviti razliku između stečenih i nestečenih primanja), zasnovanu na obećanim primanjima u skladu s uslovima plana, do tog datuma ostvarenom radnom stažom, i uz primjenu ili tekućeg ili projiciranog nivoa plaća; ovi podaci se mogu uključiti u prateći aktuarski izvještaj, koji se treba čitati zajedno s povezanim finansijskim izvještajima, i
- (e) za planove definiranih primanja, opis značajnih aktuarskih pretpostavki i metode koja je korištena za izračunavanje aktuarske sadašnje vrijednosti obećanih penzijskih primanja.
36. Izvještaj penzijskog plana sadrži opis plana, ili kao dio finansijskih izvještaja ili kao zaseban izvještaj. On može sadržavati sljedeće:
- (a) imena poslodavaca i obuhvaćenih grupa zaposlenika,
 - (b) broj učesnika koji primaju penzije i broj drugih učesnika, klasificiranih na odgovarajući način,
 - (c) vrstu plana – plan definiranih doprinosa ili definiranih primanja,
 - (d) bilješku o tome uplaćuju li učesnici doprinose u plan,
 - (e) opis penzijskih primanja obećanih učesnicima,
 - (f) opis svih uslova za prekidanje plana, i
 - (g) promjene u stavkama od (a) do (f) tokom perioda koji je obuhvaćen izvještajem.

Nije neuobičajeno pozivanje na druge dokumente u kojima je plan opisan, a koji su korisnicima lako dostupni, i uključivanje samo informacija o naknadnim promjenama.

Datum stupanja na snagu

37. Ovaj Standard stupa na snagu za finansijske izvještaje penzijskih planova koji obuhvataju periode koji počinju na dan ili nakon 1. januara 1988. godine.